

จับชีพจรพัฒนาข้าวไทยอย่างยั่งยืน ถึงเวลาต้องสังคายนาทั้งระบบ

ปิตพงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา

ชัยฤทธิ์ ช่างเกียรติ

การใช้เทคโนโลยีในการทำนา

ทิศทางการพัฒนาข้าวของไทยหลังจากที่

ประเทศไทยเสียแชมป์ในการส่งออกไปยังตลาดโลก ให้เวียดนาม 2-3 ปีที่ผ่านมา อันเกิดมาจากความผิดพลาดในนโยบายประชานิยมว่าด้วย “โครงการรับจำนำข้าวเปลือก” ของอดีตรัฐบาล “ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร” เป็นนายกรัฐมนตรี ประกอบกับรัฐบาลชุดใหม่ประกาศชัดเจนว่า ไม่เอานโยบายรับจำนำข้าวเปลือก และโครงการประกันราคา ทำให้หลายภาคส่วนมีการหยิบยกประเด็นการพัฒนาข้าวไทยมาหารืออย่างกว้างขวาง ซึ่งล้วนแต่เน้นในการพัฒนาข้าวไทยและแก้ปัญหาข้าวไทยอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการส่งเสริมให้ลดต้นทุน รวมถึงพัฒนาคุณภาพข้าว และผลิตข้าวทางเลือกใหม่ในรูปแบบอุปทานด้านคุณค่าและการแปรรูป เป็นต้น

บนเวทีเสวนาหัวข้อ “Thais Rice for the World IRC 2014” และในงานแถลงข่าวการจัดประชุมวิชาการนานาชาติด้านข้าว ครั้งที่ 4 ณ โรงแรมเซ็นทารา ลาดพร้าว กรุงเทพฯ นายปิตพงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศชัดเจนในระหว่างปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “ทิศทางการพัฒนา เพื่ออนาคตของข้าวไทย” ว่า ขณะนี้ต้องยอมรับว่าข้าวของไทยที่ขายอยู่ในท้องตลาดไม่ได้ราคานั้น เป็นข้าวที่ไม่มีคุณภาพ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาเรื่องข้าวให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นประเทศไทยต้องเป็นผู้นำในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพมากกว่าการเน้นปริมาณการผลิต

สำหรับแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการผลิตข้าวมี 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1.การพัฒนาและปรับปรุงการผลิตข้าวคุณภาพตลอด

ห่วงโซการผลิต โดยนำเอางานวิจัยและนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาดำเนินการให้มากขึ้นทั้งในเรื่องพันธุ์ข้าว การผลิตและการเก็บเกี่ยวอย่างไรไม่ให้ข้าวมีความชื้นสูง ใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ ไม่ใช้ข้าวพันธุ์ผสม เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพไปถึงผู้บริโภค รวมไปถึงการวิจัยในการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 2.การส่งเสริมการผลิตข้าวที่มีความเหมาะสมตามสภาพภูมิศาสตร์ หรือข้าวจีโอ (GI) ให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็จุดเด่นและจุดแข็งของการผลิตข้าวของพื้นที่นั้นๆ ได้ เช่น ในเรื่องกลิ่น ความหอมของข้าว และรสชาติ เป็นต้น 3.การพัฒนาสินค้าข้าวที่เป็นกลุ่มนิชมาร์เก็ตให้มีเพิ่มมากขึ้น อาทิ ข้าวเพื่อสุขภาพ ข้าวที่บริโภคแล้วไม่อ้วน หรือข้าวออร์แกนิกให้เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทั้ง 3 แนวทางนั้น ผู้เกี่ยวข้องตลอดเส้นทางห่วงโซการผลิตต้องคำนึงถึงเกษตรกร หรือชาวนาผู้ปลูกข้าวต้องอยู่ได้ด้วย ซึ่งกระบวนการในการผลักดันให้ทั้ง 3 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพข้าวให้เกิดขึ้นได้ ต้องมีแนวความคิดว่าควรจะต้องตั้งต้นตอนการผลิต พันธุ์ข้าว ปัจจัยการผลิตให้ได้คุณภาพ ไม่มีการปลอมปนเน้นการศึกษาวิจัยเพิ่มขึ้นทั้งในด้านนวัตกรรมการผลิต และการทำวิจัยในเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ เป็นต้น

ก่อนหน้านี้หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดทำข้อเสนอ 5 ยุทธศาสตร์ “อนาคตข้าวและชาวนาไทย” เพื่อ

ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความยั่งยืนให้ชาวนาไทย เสนอต่อ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ระหว่างเป็นประธานประชุมไทย คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) โดยมีเนื้อหาคือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาข้าวและชาวนาไทย โดยยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ที่ 2 เกษตรสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เช่น การส่งเสริมระบบวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร หรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในการผลักดันการเกษตรที่มุ่งลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และมีการบริหารจัดการร่วมกันของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจทางเลือก ซึ่งเป็นมาตรการทางเลือก ใช้หลักการตลาดนำ โดยภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

รวมทั้งรัฐบาลลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 4 การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว เช่น ส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ในการผลิต การต่อยอดการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ข้าวไทย, จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาข้าวและชาวนาไทย และยุทธศาสตร์สุดท้ายคือ การตลาดข้าวไทย โดยรัฐบาลต้องส่งเสริมกลไกการตลาดเสรี โดยภาคเอกชนได้มีการแข่งขันเสรีอย่างแท้จริง

สอดคล้องแนวคิดของ นายชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ อดีตอธิบดีกรมการข้าว สะท้อนผ่านบทความที่กำลังจะพิมพ์ ในหนังสือที่ระลึก “15 รวบรวมคนข้าว เกษตร” ของสมาคมสื่อมวลชนเกษตรแห่งประเทศไทย ที่จะแจกในวันที่ 5 พฤศจิกายน มีเนื้อหาระบุว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ของโลก 6 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย เวียดนาม ไทย ฟิลิปปินส์ เมียนมาร์ และกัมพูชา มีผลผลิตรวม 111.691 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2555/2556 คิดเป็นร้อยละ 23.77 เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตรวมของโลก ดังนั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงมีความสำคัญในเรื่องการผลิตและการค้าข้าวของโลก

สำหรับข้าวไทยมีทั้งข้อดีและข้อด้อยที่น่าสนใจ คือไทยผลิตข้าวได้ดีมากและมีเสถียรภาพสูง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติน้อย ผลผลิตข้าวมีความหลากหลายชนิด และคุณภาพดี แต่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง โครงสร้างพื้นฐานด้านดินและน้ำยังไม่พร้อม ขาวนาและองค์กรขาวนาไม่เข้มแข็ง ฉะนั้นการเตรียมความพร้อมของข้าวไทยด้านการผลิต ด้านการตลาดทั้งในตลาดโลก และตลาดอาเซียน ไทยต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปข้าวไทยสู่อนาคตอย่างยั่งยืน

“ถึงเวลาที่ปฏิรูปนโยบายข้าวของรัฐบาล

กำหนดให้การพัฒนาข้าวและขาวนาเป็นวาระแห่งชาติที่มีการกำหนดเป้าหมาย แผนพัฒนาช่วงเวลา (ระยะสั้น-ระยะยาว) อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารข้าวแห่งชาติ มีองค์ประกอบจากภาคการผลิต ภาคการตลาด ขาวนา และผู้ทรงคุณวุฒิในสัดส่วนที่เหมาะสม จัดตั้งสถาบันวิจัยข้าวแห่งชาติให้เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการวิจัยและพัฒนาข้าวของประเทศ โดยจัดทำยุทธศาสตร์ การสร้างโจทย์วิจัย การบูรณาการงานวิจัยให้ครอบคลุม ทุกมิติอย่างเป็นเอกภาพ” นายชัยฤทธิ์ ระบุ

สรุปแนวทางปฏิรูปข้าวไทยสู่อนาคตอย่างยั่งยืน ถือเป็นความท้าทายของรัฐบาลที่จะต้องขับเคลื่อนการบริหารจัดการสินค้าข้าวของประเทศให้หลุดพ้นจากปัญหาเดิมๆ ที่สะสมมานาน เพื่อให้ขาวนาไทยจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพการทำนา และสร้างความมั่นใจว่าประเทศไทยจะเป็นผู้นำเรื่องข้าวของโลกและประชาคมอาเซียนตลอดไป

● ดลมนัส กาเจ ●

ดร.วิมล จันทโรทัย รองปลัดกระทรวง

เกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมการข้าว ร่วมกับสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้กำหนดจัดการประชุมวิชาการนานาชาติด้านข้าว ครั้งที่ 4 (4th International Rice Congress : IRC 2014) ร่วมกับสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) ระหว่างวันที่ 27 ตุลาคม-1 พฤศจิกายน ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ ภาย

งานวิจัย สถาบันการศึกษา ตัวแทนองค์กรด้านการเกษตร ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านข้าว ผู้แทนจากสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ และองค์การระหว่างประเทศจากประเทศต่างๆ ในทุกทวีปทั่วโลก

ด้าน รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ ผู้อำนวยการ สวก. กล่าวว่า การจัดประชุมข้าวนานาชาติครั้งนี้ มี 3 กิจกรรมหลักคือ การประชุมสภาความร่วมมือการวิจัยข้าวแห่งเอเชีย ครั้งที่ 29 โดยมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านข้าวในเอเชีย

ไทยเจ้าภาพจัดประชุมด้านข้าวครั้งที่4

ได้หัวข้อ "Rice for The World"

ดร.วิมล ระบุว่า ข้าวคือความมั่นคงทางอาหารที่สำคัญของโลก ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องวิจัยและพัฒนาทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้าวตลอดห่วงโซ่อุปสงค์และอุปทาน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ประสิทธิภาพการผลิตและการจัดการเรื่องการเก็บรักษา การค้าและการตลาด และการขนส่ง

ฉะนั้นการประชุมวิชาการนานาชาติด้านข้าว นับเป็นการประชุมของหน่วยงานด้านข้าวของประเทศต่างๆ ทั่วโลกและเป็นเวทีในการหารือประเด็นหลักทั้งในด้านนโยบายและการพัฒนางานวิจัย และการสร้างและส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยและการค้าที่ใหญ่ที่สุดของโลก ขณะนี้มีผู้ที่จะเดินทางมาร่วมการประชุมวิชาการนานาชาติด้านข้าวครั้งนี้ประมาณ 1,500 คน ทั้งจากภาครัฐ หน่วย

วิมล จันทโรทัย

พีรเดช ทองอำไพ

กว่า 16 ประเทศเข้าร่วมการประชุม การประชุมวิชาการข้าวนานาชาติครั้งที่ 4 ซึ่งจะมีการนำเสนอผลงานทางวิชาการเนื้อหาทั้งด้านความหลากหลายทางพันธุกรรม การปรับปรุงพันธุ์ เทคโนโลยีชีวภาพ การเพิ่มมูลค่าข้าว เป็นต้น ซึ่งมีเรื่องที่น่าสนใจมากกว่า 800 เรื่อง และกิจกรรมศึกษาดูงานภาคสนาม ณ ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานีที่กำลังจะมีอายุครบ 100 ปีในปี 2558 เพื่อเยี่ยมชมศูนย์วิจัยข้าวที่เก่าแก่ที่สุด โรงสีข้าวที่ใหญ่ที่สุด มีโรงงานแปรรูปข้าวที่ใหญ่ที่สุดในโลกด้วย